مانای سێ یەمی فیگوری مرۆڤ و سەگ.. نیهاد جامی

ئێمە لە کوێی ژیانداین؟ پرسیارێک پەیوەست نیە بە ئێستامانەوە، هێندەی پرسێکی بونگەرایی ئێمەیە کە دەکەوینە کوێی مێژووی مرۆڤەوە؟ هەر بەڕاست ئێمە لەسەردەمێکدا کە کولتوری شاشە ژیانی زەوتکردوین، پێویستە لەگەڵ ڕووداوەکانی رۆژدا قسەمان لەهەموو شتێک هەبێت؟ کۆی ئەو پرسیارانە دەرگا کردنەوە نیە بۆ قسەکردن، هێندەی نائومێدبونی مرۆڤە لەم رۆژگارەدا، رووبەرێک نامێنێت بۆ پسپۆری، بەبیانوی هەڵوێستەوە قسە لەتەواوی کایە جیاوازەکانی ژیان دەکەین، لێناگەڕێین پسپۆڕانی بوارەکە قسەمان بۆ بکەن.
ل□□□دا ئێمە لەنێوان مرۆڤ و کولتوردا، بۆشای□کمان هەیە لەو پەیوەندیەدا، ئەویش ناسینە، ناسین وەک مانای زانستی مرۆیی دێت، لەو ساتەدا دەپرسین کاری هونەری دەکەوێتە کوێی زانست؟
بوونی هونەر بۆ ئەو ناپەرسیاریەتیەی مرۆڤە تا بەدەردی گەمژەیی قسەکردنی زۆرینە نەمرین، هەندێکجار قسەکردنی زۆرینە وەک ژەهرێکە دەرخواردمان دەدرێت، ئێمە بەهۆی ئەو قسەکردنانەوە بونمان لەبەردەم ژەهراوی بوندایە، بەڵام هونەر دێت خێرا فریامان دەکەوێت، لەم رۆژگارەدا کەوا مرۆڤی ئێمە قسە لەروداوگەلێکی کۆن دەکات، ئەو مرۆڤە خۆی وەک هەمیشە دابەش دەکاتە سەر دوو بەرەی دژ بەیەک، ئەوەی بۆ ئێمە دەمێنێتەوە قسەکردن نیە وەک ئەوان، هێندەی بێدەنگیەکە کە ئاخۆ ئەم ژەهرە دەمانکوژێت یان تەنیا کوێرمان دەکات؟لەبەردەم ئەم پرسیارەدا هونەر دێت تا ڕزگارمان بکات لە مەرگ و کوێریی، حەقیقەتی مرۆڤ لەقسەکردنەوە دەباتە ناو گومانکردن، بۆ من ئەو حەقیقەتە لەتابل□□کانی هونەرمەند پێشەوا مەحمود بینیم، کۆمەڵە فیگورێکی مرۆڤ لەدۆخێکی ئاوێتەیی نێوان مرۆڤ و سەگدا رووبەروی هاودژبونەوەی تێگەیشتنمان دەکاتەوە بەوەی ئەو لۆژیکە کە بوو بە زانیاری بەرایی لە ئێستادا، بەوەی سەرەتا مرۆڤ وەک گیاندار دەرکەوت و هەندێک سات ئارەزویەکی زۆر دەمانبات بۆ لای تیۆرەکەی داروین بۆ مرۆڤی سەرەتایی، تا ئاستی ڕۆچوونەوە ناو مرۆڤناسی، بەڵام ئیدی ئەو زانینە هیچ کۆمەکێکمان ناکات بۆ ئێستا، دەشێت ئەوە زانستێک بێت مرۆڤەکانی تۆڕی کۆمەلایەتی لەشوێنی شوێنەوارناسان و مرۆڤناسان قسەی ل□ بارەوە بکەن، سەرەنجام روانینەکان هەمووشیان شتێک بە زانینمان نابەخشن، کەچی پێشەوا دێت مرۆڤی هاوچەرخ ئەو مرۆڤەی باس لەوە ناکات کە سەرەتا ئەو لەشێوەی

گیاندار بوو، هێندەی فیگوری ئەو مرۆڤە ل□ ئێستادا ئەو حەقیقەتەیە کە بوونی ئەو لەنێوان مر□ق و گیاندارەکە د□گ□درێتە سەر سەگ، لێرەدا سەگ بە کۆمەڵە دەلالەتێکەوە بۆ دینیەکانی لای خۆمان شوێنی سەگ سەر شەقامە، شەوان بە مر□ق د□وەڕێت، کەچی بۆ مرۆڤی خۆرئاوایی باشترین دۆستە و لەماڵەوە ئەندامێکی هەرە ئازیزی خێزانە، ئەو دوالیزمە ڕەنگە بۆ مرۆڤی کوردی وەک فیگورێکی بێبەها سەیری بکرێت، بێئاگا لەوەی بوونی ڕاستەقینەی خۆیەتی لەقسەکردنێکی هەمیشەیی، بەڵام هونەرمەندەکەمان لەگەشتێکی هونەری کە ئیدی ئەو لەناو کولتوری خۆرئاوا نیگاردەکێشێت، سەگ بۆ ئەو ئەو مانا کوردیە نا بەخشێت، بەقەد ئەوەی دۆخی لابردنی جیاوازی نێوان مر□ق و گیاندارە لە فیگورێکدا، ئێمە لەبەردەم ئەو دوو مانایە بۆ فیگور ئومێدێک بۆ خۆمان لەبینین نا دۆزینەوە، بۆیە نائومێدیەکانمان بەرەو مانای سێیەمی کاری هونەریمان دەبەن، ئەو مانایە بە کوێمان دەگەیەنێت؟ پرسیارەکەی ئێمە لێرەوە دەست پێ دەکات تاوەکو گومان لەکۆی ڕوانینەکانی پێشوومان بکەین.
لێرەدا بۆ مانای سێیەم پشت بە ڕۆلان بارت دەبەستین، کە کۆی ئەوەی خستمانە ڕوو لەهەمان کاتدا بەو مانایە گومانی لێ دەکەین، هۆکارەکەی مەعریفە نیە هەر وەک زانیاری مرۆڤەکانی تۆڕی کۆمەلایەتیە کە بارت بە ئاستی هەواڵ ناوی دەبات، ئێمە کارمان بەو ئاستە هەواڵیەی فیگور نیە، وەک چۆن وەستان لەئاستی ڕەمزی فیگور بەس نیە، ئەو دەمەی ئاستی ڕەمزی فیگور شوناسی مرۆڤی هاوچەرخمان لە رووخساری سەگ نیشان دەدات، ئاخۆ ئەو دەلالەتەی بۆ وەرگر دەینێرێت لەدەرەوەی بەزەیی و سۆز وێناکردنە بۆ شوناسی داهاتووی ئەو مرۆڤە؟
ئایا ئەوە زمانە ئیدی توانای تێگەیشتنی لەدەستداوە و لەڕێگەی هەستەکانەوە دەتوانین کۆ دەنگیەکی بێدەنگی بۆ زمانی بینین و ئاماژە دروست بکەین؟ ئەوە دەشێت پرسیار بێت، بەلام هەرگیز دەستواژەیەکی پێشنیارکراومان نیە بۆ تێگەیشتن لەداهاتووی ئەو مرۆڤە.
ئەو مرۆڤە لەهەر پۆرتر□تکدا سەر بە کولتور و ڕەگەزێکە، فیگوری ژنێکە دا بەش بۆتە سەر مر□ق و سەگ، ئەو دا بەش بونە ناگۆڕێت، ئەوەی دەگۆڕێت ڕەگەزو نەژاد و کولتورە، دەبێت بە پیاو بە ڕەش پێست بە مرۆڤێکی عەرەبی بە هاوڕەگەزبا□ز□ک ل□□□□ی □□نگی قژیەوە وەک ئاماژەیەکی زیرەکانەی هونەرمەند خستویەتیە ڕوو، سۆزانیەک، پیرێکی نەخۆش بەدەم ناڵینی ئازارەوە، بەڵام لەکۆی کردەی بینین پۆرترێتی ئەو مرۆڤە لە تاکێکەوە یەکدەگرن، لە کۆ پۆرترێتدا فیگوری ئێمەی مرۆڤی هاوچەرخ پێکدێنن، بۆ لابردنی تەواوی ئەو جیاوازیە کولتوریی

و نەژادیە، ئەوە ئێم□ی□ن، ئ□م□ی□ک چ□ن□د□ □ابردوومان هەڵگری شوناسێک بوو، سەرەنجام یەک سیستمی ئەخلاقی هەمومان کۆ دەکاتەوە، جیاوازی نەژادی و ڕەگەزی و کولتوریی هیچ مانایەکی بۆ نامێنێتەوە.

ئەگەر مانای ڕوون لەناو مانای سێیەم بەپێی چەمکە بارتیەکە بخوێنینەوە، بەو پێیەی بارت دەنووسێت «ئەوە بەشێکە لە مانای ڕوون، وە مانای ڕوون ش□ش□» دەبێت بڵێین شۆڕشی تەکنەلۆژی کە مر□قی هاوچەرخی کردە ب□رو□می کولتوری شاشە، فیگوری ئەو مرۆڤە ئیدی ل□ بەردەم بینین و وێنەدایە، هەستی مرۆیی شتێک نیە هێندەی پێویستی بینینە، نیگای سەگ کە هەمیشە نیگایەکی خەمبار و هاوهەمەنگیە لەگەڵ بینین، لێرەدا حەقیقەتی مانای سێیەم لەو ئاوێتە بونەی مرۆڤ و سەگ دەردەکەوێت ل□ بینینی تەواوی زانیاری و □وداوەکانی شاشەدا، کە لەساتی بینین ئەو مرۆڤە سەگئاسا خەمبار دەبێت و هاوسۆزی نیشان دەدات، هاوسۆزیەک دیسان لەڕێگەی پەیوەندی شاشەوەیە.

مانای سەختی وەک یەکێک لە ماناکانی سێ یەم لێرەدا چیە؟ پاککردنەوەی رووخسارە لە سەگ و بینینەوەی وەک مرۆڤی هەر تابلۆیەک؟ ئایا ئەوە مانا سەختەکەیە یاخود ڕوو پۆشکردنی سەگ بەسەر تەواوی فیگور تا ئێمە سەگ ببینین نەک مرۆڤ؟ ئێستە لەو ساتەدا مانای سەخت ئێمە دەخاتە بەردەم دوو گریمانە، بەڵام ئاخۆ ئیشکردنەوە لەسەر یەکێک لەو دوو گریمانەیە بۆ خۆی کردەیەکی پووچگەرا نیە بەوەی بمانەوێت ئەو دوو فیگورە لە فیگورێکدا لەیەکتر جیا بکەینەوە؟ لە مانای سەختیدا بۆ من پرسیارە ڕاستی□قینەکە ئەوەیە.

کەواتی ئێمە لەمانا سەختەکەدا بەرەو کوێ دەڕۆین مادام نامانەوێت لەسەر ئەو دوو پرسیارە ئیش بکەین؟ ئێمە کاتێک یەک لەو دوو روخسارە «سەگ و مرۆڤ» لەیەکتر جیا ناکەینەوە، دەزانین کردەی زانینیش هەر کاتێک زانیمان پێویستمان بە گەڕان نیە، ئێمە لە نەزانراو دەگەڕێین تا بگەین بە زانین، بۆیە قسەکردن لە ڕوخساری سەگ یان مرۆڤ دوو ڕووخساری زانراون، ئەوەی نەزانراوە نهێنی ئەو دەمامکەیە لەڕێی سەگەوە هونەرمەندەکەمان خستویەتیە سەر مرۆڤ؟ لێرەدا ئێمە قسە لەهیچ لەو دوانە ناکەین هێندەی دەمانەوێت لەنهێنی ئەو دەمامکە تێبگەین وەک ئەوەی ئیدی مرۆڤ وسەگ پێکەوە یەک فیگور پێک بێنن، ئەو فیگورە پەیوەندی زەمەنی مرۆڤی سەرەتاییە تا دەگات بە مرۆڤی ئەمڕۆ کە چۆن ناتوانێت بەبێ گیاندار هەڵبکات، لەهەمان کاتدا پەیوەندی هاوبەشیان وایکردووە هەر یەکێکیان ئەویتر تەواو بکات، ئەو لۆژیکە لەگەڕاندا بەرەو ئەو ئاستەمان دەبات کە ئیدی چۆن دەکرێت ئێمە لەیەکتریان هەلبوەشێنینەوە، هەڵوەشاندنەوەی

فیگور دەبێت لەسەر بنەمای گەڕانەوە بێت بۆ سرووشت ساتێ تەنیا ڕەنگ بوونی هەیە و هێشتا مرۆڤ و گیاندار نەهاتونەتە ناویەوە.
ئەگەر بارت لە وتارەکەیدا بگەڕێتەوە بۆ جۆرێک لە ئارەزوی نواندنی برێختیانە «شانۆکاری ئەڵمانی بەتۆڵد برێخت» ئەوا لای پێشەوا مەحمود فیگورەکە نواندن ناکات، هێندەی نوێنەرایەتی فیگوری منە، من وەک ئاماژەیەکی مرۆڤی هاوچەرخ.
هەست و ئارەزووەکان هیچ گۆڕانکاریەکیان بەسەر نایەت، ئەوەی دەگۆڕێت فەمی بینینە، دەنا ویستی مرۆڤ و گیاندار کردەیەکی بایەلۆژی هاوشێوەی یەکتریە، ئەوە فیگورە لەوێنەیەکی ئاوێتەیی دا ئەو دوانەی کردەتەوە یەکتر، یا گەر بە زمانی بارت قسە بکەین دەمامکی سەگ لەسەر مرۆڤ بێتە هۆکاری نواندنێکی برێختیانە کە نوێنەرایەتی یەکتری دەکەن، چونکە سەر بە یەک نەژاد و زیندەگین، هەر نا لە کاری هونەری هونەرمەندەکەماندا.

١٩/٥/٢٠٢٤
نەخۆشخانەی لا تیمۆن